

KAS ME VALIME VALLA VOLIKOGU?

Usun, et jah.

Omaavalitsusliku institutsiooni nimetusena on sõna 'vald' väga tabav: valdama — oma võimuses, enda käes pidama, oskama (ÕS, Tln., 1976).

Aga kuniks sisu on endine, jääme ka vana vormi juurde. Külanõukogu, see paljusõnaliselt väheütlev mõiste, jääb meie teadvusesse veel umbes aastaks, siis kaob ta kasutuselt ja meelest.

10. detsembri kohalike valimiste tulemused VÄIKE-MAARJAS:

Juta HAASMA
Argo KAASIK
Ahti KASKEMA
Maimu KALVET
Toomas KALVET
Ene KINKS
Toomas KÄBIN
Olev LIBLIKMAN
Villi LIKEMETS

Ellen LOSSI
Olavi LOSSI
Ellu MOISA
Endel MÄEMETS
Mihkel MÄND
Sirje MÄTAS
Bruno MÜNTHER
Riho PAU
Heiki PÄRNAMÄGI
Mall VÖHANDU

Väike-Maarja külanõukogu esimees OLEV LIBLIKMAN: „Külanõukogu, seni kuni ta veel sellise nimetuse all funktsioneerib, peab muutuma näiliselt võimu omavast organiks. Seni on ta olnud rajooni täitevkomitee ripats, igasuguse iseseisva otsutamise õigus ja võimalus on praktiliselt puudunud.“

Praegu käib juhtimisorganite formeerimine. 19 liikmelist volikogu on väga raske täies koosseisus kokku saada. Sellepärast on vaja väiksemaid üksusi, et konkreetseid ülesandeid kompetentsete inimeste abil võimalikult lühikese ajaga lahendada.“

... ja Simunas:

Jüri AAVIK
Ain EENMAA
Sven KESLER
Jaan KIISK

Hans KRUUSAMÄGI
Raivo KÕIV
Rein LIIVAK
Jaan MILLER
Kulle PÖLDMAA

Simuna külanõukogu esimees SVEN KESLER:

„10. detsembril valitud saadikute seas kujunema valla asutav kogus. Vallale üleminekut takistab vastava seadusandluse puudumine. Me ei tea, millised hakavad olema maksumäärad, sest maksuseadus on seni vastu võtmata. Et iseseisvale eelarvele üle minna, on vaja eelnevalt teha majanduslikud arvastused tulevase valla piires asuva tööstuse, põllumajanduse, maa- ja loodusvarade ning sotsiaalsete objektide kohta. Ainult realistliku ja paindliku maksupoliitika abil suudab vald tasakaalustada tootmist ja arendada teisi eluvaldkondi.“

Kindlasti tekitavad poleemikat tulevase valla piirid ja

nimi. Viiekümne okupatsiooni-aastaga on elu küldes niivõrd palju muutunud, et ajaloolise Avanduse valla taastamine endistes piirides võib osutuda ületamatult raskeks. Arvan, et nii tulevase valla nime kui sinna kuuluvate külade üle peavad otsustama siinsed inimesed ise. Oleks meeldinud, kui neis küsimustes keegi kaasa rääkida soovib. Ootan arvamusi ja teavet Avanduse valla kohta Simuna külanõukogus, tel. 67 343.“

„MENŠEVIKUD“ TARTUS JA TALLINNAS

11.—14. jaanuarini leidis Eestis aset kaks üsna olulist sündmust sotsiaaldemokraatia positsioonidelt lähtudes. 11.—12. jaanuaril toimus Tartus I Sotsiaaldemokraatlik Foorum, mille korraldamise initsiatiiv kuulub Marju Lauristinile, ja 13.—14. jaanuaril moodustati Tallinnas Sotsiaaldemokraatlik Assotsiatsioon. Viimase ürituse korraldamise põhiraskus langes Eesti Demokraatliku Tööerakonna ja selle esimehe Vello Saatpalu õlgadele.

Esmakordselt pärast EDTE asutamist eelmise aasta aprillis ei olnud infokanalid selle erakonna jaoks lukus.

Ka EDTE ei kavatse (nagu tema eelkäija Eesti Tööerakondki) Moskvas küsima minna, kuidas Eesti tohib uksest sisse astuda. Paraku käitusid 1917.—18. aasta sotsid ja esseerid just nii, ja seda teed käivad kommunistid tänini. Tahaks loota, et loodav Eesti Sotsiaaldemokraatlik Iseseisvuspartei (ESDIP) astub koos meie erakonnaga ja mitte koos EKPga.

1989. a. septembris vastu võetud EDTE deklaratsioonis nähti ette iseseisvumise võimalust ÜRO kaasabil mitte enne kui 1991. a. esimesel poolel. Nüüd on aga eeldusi, et vabanemine võib toimuda varem. Kindel on see, et riigid, kes on süüdi meie praeguses olukorras,

peavad heastama kahju, mis on viimase viiekümne aasta jooksul Eestile, Lätile ja Leedule tekitatud.

Minule jäi kõigi esinejate, ka väliskülaliste, ettekannetest kõlama kaks põhitõde — esimene, rõõmsam, on see, et praegu on võimalus ja ka viimane aeg taastada meie ühiskonnas sotsiaaldemokraatlikud põhimõtted, teine, kurvem — sotsiaaldemokraatia hirmsaimad vaenlased läbi ajaloo on olnud kommunistid ja natsionaalsotsialistid.

ESDIPi moodustamisega seoses oli seisukohti ja arvamusi palju ja seejuures üsna vastakaid. Tore oleks, kui ESDIPist kujuneks tõeliselt demokraatlik partei, mitte aga varjupaik kommunistidele, et muudetud nime all endiselt võimule jääda. Selge on see, et kompartei liikmed ühinevad enamasti ESDIPiga.

Veidi teist laadi olid tööpäevad Tallinnas, kus lõpuks moodustati Sotsiaaldemokraatlik Assotsiatsioon. Siin oli laata

rohkem. Oli ju „kaubitsejate“ seltskond samuti kirevam — liiksaks Tartu-päevadel osalenud külalistele saabus kohale ka hulgalt „pärisperemehi“ kogu Venemaalt. Lahkarvamusi selle üle, mida sotsiaaldemokraatia all mõista, oli palju rohkem kui Tartus. Laiali mindi siiski teadmisega, et nüüd on olemas koordineeriv keskus, kust saab informatsiooni ja abi sotsiaalse õigluse taastamiseks sellel suurel maal.

Muidugi oli meie jaoks kõige tähtsam Baltimaade iseseisvuse küsimuses vastuvõetud deklaratsioon.

Kokkuvõtteks võib öelda, et mõlemad sotsiaaldemokraatia foorumid jäävad ajalukku kui demokraatia taastamise algus Eestis.

EDTE Simuna osakonna esimees TIIT VILK

1975. aastal formuleeris Olaf Palme, tollane Rootsi Sotsiaaldemokraatliku Partei programmikomisjoni esimees, mõned mõtted, mis peaaegu sõna-sõnalt on üle viidud partei uue programmi projekti: „Seal, kus leninismi printsiibid /---/ on olnud juhtivad, pole lootused rahvaavalitsuse suhtes täide läinud. Väike grupp inimesi on ülekohtuselt enda kätte kiskunud võimu otsustada enamuse üle ilma demokraatliku kontrollita. Majanduselu on alistatud bürokraatlikule ja tsentralistlikule juhtimisele. Vana privileegiühiskond on asendatud uuega.“

Maadel, kus kommunistlikud parteid on juhtinud juba kaua, on suured sissetuleku ja ühiskondliku seisundi vahed. Ei kodanike, töötajate ega tarbijatena ole inimestel võimalik vabalt avaldada oma vaa- teid või nõudeid.

Demokraatia puudumine takistab kodanikel väljendada oma soove ja kujundada ühiskonna arengut. Riikides, kus valitseb leninismi printsiip, pole ruumi demokraatlikel

väärtustel. Selle asemel vabadus ja võrdõiguslikkus lämmatatakse. /---/“

Rootsi Sotsiaaldemokraatliku Partei uue programmi projekti peatükis rahvusvahelistest suhetest on üks osa, mis on Eestile erilisel huvipakkuv:

„Riigipiirid on resultaadid ajaloolistest olukordadest, sealhulgas vallutussõjad, kolonialism ja suurriikide laiendamine. /---/“

Ka täna on olemas rahvaid, kes veel pole saavutanud iseseisvust, vaid kellel on õigustatud nõudmisi poliitilise vabastamise, enesemääramise, keelelise ja kultuurilise identiteedi suhtes. Ka täna on olemas selliseid inimesi, kes on alla surutud oma keele, kultuuri, rassi, usu või poliitilise veendumuse pärast. Vastuolud, mis on niisugustest teguritest alguse saanud, on tegelikult peamised põhjused rahvusvahelistele konfliktidele. Niisuguseid konflikte peab lahendama rahulikult, vastastikuse respekti ja rahvusvahelise koostöö vaimus. Ühelgi rahval pole õigust alla suruda teist rahvast.“ /---/

EESTI KONGRESS:

Nüüd lõpuks, kui on avanenud infouksed Eesti Kodanike Komiteede (EKK) tegevuse tutvustamiseks ja Eesti Kongressi (EK) kokkukutsumise korraldamiseks, palun kõiki tähelepanelikult jälgida toimuvat, võtta see nõ. endasse, et tunnetada, kes mina ja kes meie tõeliselt oleme. Mõeldud on meie rahvast, meie olukorda, meie välja-vaateid ja igäihe kohust järeltulevate põlvede ees.

EKKde tegevuse tunnustamine ei tulnud kergelt, kuid kompartei ja võimuorganid, kes algselt väljendasid oma otsest eitavat suhtumist, on olnud sunnitud seda muutma, sest mina, sina, meie kõik julgesime end registreerida Eesti Vabariigi kodakondsete või selle taotlejatena, st. liikumise toetajatena. Me näeme rahvuslikku garantiid ainult Eesti Vabariigis vastavalt Tartu rahulepingule, mitte aga ENSVs, mis juriidiliselt on nonsens, sest iga hetk võib Vene impeeriumivõim N. Liidu konstitutsiooni alusel tühistada iga meie väikseimagi tahteavalduse. Praegu mängitakse veel pisut demokraatiat, kuid edaspidist garan-

Väike-Maarja — Simuna valimisringkonnas nr. 36 on Eesti Kongressi delegaadi mandaate 5, aga kandidaate 11:

Tõnu JOOST, sünd. 1935,

Rakke sovhoosi tsiviilkaitse staabiülem,

kuulub NLKPsse ja MKSi, toetab Rahvarinde liikumist;

Ain VÄÄT, sünd. 1950,

ehitustöölaine,

kuulub NLKPsse, toetab Rahvarinde liikumist;

Tiit MADE, sünd. 1940,

koondise „Eesti Tsement“ vanemteadur välismaajanduse alal, parteitu;

Lembit KLAOS, sünd. 1948,

Laekvere kolhoosi metsaülem, parteitu;

Tiit VILK, sünd. 1942,

EMMTUI Simuna Katsejaama ehitustöölaine, EDTE liige;

TIIT VILK: „1961.

a. lõpetasin Rakvere I. Keskkooli. Aasta hiljem läksin freesija ametist sõjaväkke. Seejärel elasin 16 aastat Tallinnas ja 7 Järvakandis. Praegu töötan Simunas ehitustöölaine, tütar õpib Tartu Ülikoolis saksa filoloogiks.

Veresugulaste hulgas alates vanavanematest pole kedagi, kes oleks kunagi kommunistlikku parteisse kuulunud

Alates 1989. aasta juulist olen EDTE Simuna osakonna esimees.“

ANTS KALME: „Olen lõpetanud Tallinna Merekooli, seejärel töötasin ligemale 15 aastat meremehena, suurema osa ajast kala-laevastikus välisvetes.

Kokkupuude teiste riikide ja rahvastega andis võimaluse mõninateks võrdlusteks koduse süsteemi — rek-

tiid pole mingit. Eestis tõstab pead 5. kolonn, nõuab õigust peremees olla või eraldub ühes meie põlismaaga. Narva-tagune ja Petserimaa juba kisti meie käest väikseimagi tseremooniata.

Lugupeetud Väike-Maarja ja Simuna kihelkondade rahvas, teil seisab ees võimalus aktiivselt osaleda Eesti Kongressi delegaatide valimises, tõsiste ausate eestimaalaste kandidaatide toetamises oma häälega.

Ärge jääge kõrvaltvaatajateks, jälgige teavet ja andke oma hääled inimestele, keda usute ja usaldate!

Lõpetaksin Konstantin Pätsi sõnades, mis ta lausus 1940. aasta Võidupühal, juba faktilise okupatsiooni tingimustes: „... Ei ole eesti rahval siin maailmas kedagi muud, kellele loota ja kelle poole hoida, kui ainult Eesti riik!“

Tahaksin tänada kõiki inimesi, kes jõudumööda aitasid kaasa EKK tööle ja tegevusele.

Väike-Maarja kihelkonna kodanike komitee nimel
ANTS KALME

Jaan MIGLAI, sünd. 1956,

Vao kolhoosi tehnohooldusmeister, parteitu;

Ants KALME, sünd. 1937,

Väike-Maarja kolhoosi tehnikoperaator, kuulub ERSPsse;

Doris TERAS, sünd. 1928,

pensionär, kuulub ERPSse;

Helju TAUKE, sünd. 1930,

Tallinna Konservatooriumi õppejõud, kuulub ERSPsse;

Mihkel MÄND, sünd. 1951,

kuulub NLKPsse, Väike-Maarja Keskkooli direktor;

Jaak VEISSERIK, sünd. 1939,

agrofirma „Pandivere“ komertsdirektor, parteitu.

laamitud heaoluriigi ning tegelikkuse vahel, andis esmase kujutelmavabadest inimestest ning oma maa ja rahva tegelikust olukorrast.

Näen Eesti Kongressis omariikluse taastamise üht selgemat väljendust.

Et vaba Eesti saaks tegelikkuseks, peab meil kõigil palju tahtmist ja kodanikujulgust olema. Jõudu selleks!“

ME OLEME SELLE SÕJA KORD JUBA VÕITNUD

Sihikindla pikaajalise töö tulemusena oli eestlaste seas rahvuslik iseteadvus ja poliitilise aktiivsuse pinge XX sajandi alguseks kasvanud niivõrd tugevaks, et otsis soodsaid võimalusi enda täielikuks avaldamiseks. Need võimalused avanesid Vene revolutsiooniga 1917. aastal.

Eesti ühendati autonoomseks üksuseks 30. märtsil (12. aprillil) 1917. a. Maanõukogu kuulutas enese kõrgemaks võimaks Eestis 15. (28.) novembril 1917. a. ja Eesti vabariik kuulutati välja 24. veebruaril 1918. aastal. Nii oli teostunud Eesti riikliku iseseisvuse uuestisünd. Kuid riiklik iseseisvus, nagu näitab sündmuste käik, võideti lõplikult kätte alles Vabadussõjas — lahinguväljadel saavutatud võitude tulemusena.

Iseseisva Eesti riigi kavakindlale ülesehitamisele võidi asuda 1919. aastal, pärast meie vägede suurt võidukat vastupealetungi, millega meie maa puhastati vaenlasest. Tänu meie vägede kangelaslikule vastupanule rindel jätkus see töö edukalt seadusandlikul, administratiiv-majanduslikul ja kultuurilisel alal, sest võidukate vägede kaitse all võisid edukalt arendada oma tegevust Asutav Kogu, kõik riiklikud ja omavalitsusasutised ning koolid. Eesti riiklik võim ja kogu riigi juhtimise aparaat loodi ja kujunes seoses sõjaliste võitlustega.

Välispoliitiliselt andis edukas Vabadussõda meile riikliku tunnustuse, usalduse ja ka toetuse teiste riikide ja rahvaste poolt. Noore Eesti Vabariigi nime kandsid meie vägede võidud Vabadussõjas maailma rahvaste sekka kiiremini ja mõjuvamat, kui seda suutis teha ükski muu pröpaganda või selgitustöö.

Eesti võidukas Vabadussõda mõjutas aga mitte ainult meie rahva ajalookäiku, vaid Ida-Euroopa tolleaegses olustikus ulatusid ta tagajärjed kaugele üle meie riigi piiride, kujunes nurgakiviks ka teiste Balti riikide iseseisvusele.

---/ Sunnitud sõdima korraga kahe ohtliku vaenlasega — venelaste ja sakslastega, sõjaliselt ettevalmistamata Eesti Vabariik vajas paratamatult abi ja toetust väljastpoolt. Seda abi andsid Eestile kõigepealt liitriigid, eesotsas Suur-Britiga, ja Soome. Eesti kangelaslik võitlus pealetungiva kommunismiga äratas aga tähelepanu ka Skandinaavia rahvaste hulgas, nimelt Taanis ja Rootsis, kust vähe-mad vabatahtlike salgad lühikest aega võtsid osa meie Vabadussõjast.

Vabadussõja ainuüsmärgiks oli sundida vastane loobuma meie kodumaa vallutamispüüetest ning katseist peale suruda meie rahvale vastuvõtmatud kommunistlikku korda. Niipea kui see eesmärk oli saavutatud, asusime oma endise vastasega rahujalale, osutades rahutegemisel samasugust julgust, otsustavust ja iseseisvust, nagu seda olime korduvalt osutanud sõjaski. ---/

Vaherahulepinguga nähti ette sõjategevuse lõpetamine tervel Eesti — N. Vene rindel alates 3. jaanuarist 1920 kell 10.30 seitsmeks päevaks. Kuna mõlemad pooled olid sõjategevuse lõpetamisest huvitatud, istuti taas läbirääkimiste laua taha ja töötati välja lõplik rahuleping. Sellele kirjutasid 2. veebruaril Tartus alla Eesti poolt Jaan Poska, Ants Piip, Mait Püümann, Julius Seljamäe ja Jaan Soots, Vene poolt Adolf Joffe ja Isidor Gukovsky.

Ettevalmistustööd sõjaväe demobiliseerimiseks alustati Sõjavägede Ülemjuhataja Staabis juba vaherahu ajal, milleks koguti kõigepealt täpsed arvulised andmed väeosades teenivate meeste kohta sünniaastate järgi. Vabadussõjast osa võtnud kõige vanem sõdur oli 1920. a. 76aastane ja kolm kõige nooremast sõdurist — 13aastased. Demobilisatsioon algas Vabariigi Valitsuse otsusega 10. veebruaril 1920. ---/

Peale demobilisatsiooni nägi Vabariigi Valitsuse poolt kinnitatud kava ette ka sõjaväe organisatsioonilise ümberkorraldamise. ---/

26. märtsil 1920. a. vabastati kindral J. Laidoner sõjavägede ülemjuhataja kohustest ning ülendati erakordselt suurte teenete eest Vabariigi sõjavägede organiseerimisel ja juhtimisel kindral-leitandiks. Lahkudes oma kohalt pöördus ülemjuhataja kindral-leitnant J. Laidoner sõjavägede poole järgmistele sõnadega: „Vaba Eesti rahvas, iseseisev demokraatiline Eesti riik — see oli see suur paletus, mille eest meie võitlesime, mis meile julgust ja jõudu andis sõda hiilgavalt läbi viia. Kolmteistkümmend kuud võitles Eesti rahvavägi kõige raskemates tingimustes määratu suure ja tugeva vaenlase vastu, tõrjus tagasi kõik tema pealetungimised ja vabastas Eesti maa ja rahva. Vaenlane oli sunnitud meid iseseisva riigina tunnustama ja meiega rahu tegema. Sellega pani Eesti sõjavägi kõige tugevama nurgakivi Eesti riigile ja Eesti iseseisvusele. Oma sõjaväele võlgneb Eesti riik ja rahvas kõige suuremat tänu selle eest, mis on kätte saadud. Lootusrikkalt võime vaadata oma tulevikule vastu.“ ---/

Katkeid koguteosest „Eesti Vabadussõda 1918—1920“ (Tallinn, 1939)

I. SAJANDI PROJEKT PANDIVERE VEEKAITSE-ALALE.

1989. aasta mais lõppes Väike-Maarja kolhoosi korraldatud avalik võistlus agrofirma „Pandivere“ reovedelike (heitveed, silomahlad, virts jm.) töötlemise tehnoloogiliste projektlahe- duste saamiseks. Tööd alustas 8 gruppi, kuid laekus kõigest 3 tööd, 2 neist ühtede ja samade autorite põhimõtteliselt erinevad lahendusvariandid.

1. „Roheline kolmnurk“ — süvapuhaustustehnoloogia projektlahe- duste Väike-Maarja, Vao ja Triigi reovetele. Kolme majandi kanaliseeritav ja kokku- veetav heitvesi puhastatakse Väike-Maarja puhastusseadme- tes. Kuna Triigis puudub ees- vool, ei ole seal teist lahendust. Reovee koostäitmine on tõhusam — kontsentratsioon ühtlustub, võimalik on süvapu- hastus, hõlpsam on setteäi- tus jne. Puhastist väljuva heit- vee näitaja oleks $BHT_1 = 6 \text{ mg/l}$ ilma järelpuhastuse. Biotiikide rajamine Põltsamaa jõe läh- tesse on aga absoluutselt võimatu, nii nagu see pole reaalne ka Pandi- vere teistes piirkondades — Tamsalus, Tapal, Moel. Vett- pidavad mitmehektarilised bio- tiigid tuleksid põhjendamatult kallid, lisaks veel süvapuhas- tuse väljaehitamine kõrgis reos- tuskolletes (Tapal, Tamsalus). Väikejõgede päästmiseks on vajalik ülikõrge puhastusefekt — 99%. Eestis rakendatavate saatemaksude arvestamisel läh- tutakse aga just sellest. Maksu suurus hakkab sõltuma heitvee kogusest ja puhastatava astmest (BHT suurusel). Ühe tonni BHT maksumuseks kujuneb esi- algsetel andmetel 2000—3000 rubla.

Sügava perspektiivitudenga, olukorra tõsidust mõistvad „Ro- helise kolmnurga“ autorid esi- tasid veel teise töö, kogu Pan- divere veekaitseala huve arves- tava projektlahe- duste.

2. „ROHELINE RING“ — ringkanalisatsioon agrofirma „Pandivere“, Tamsalu, Tapa, Porkuni, Moe, Kadrina ja Hulja heitvete juhtimiseks Rak- vere puhastusseadmetesse.

Päästetud saaksid Põltsamaa, Loobu, Selja ja Valgejõgi ning Savalduma karstijärv. Jääks ära puhastusseadmete ehitamine Tapa, Kadrinasse ja süvapuhas- tuse („Roheline kolmnurk“) ra- jamine Väike-Maarjasse. Heit- vesi puhastatakse olemasolevates puhastites vastavalt nende pro- jektvõimsusele ja pumbatakse läbi õhustatavate ühtlustusma- hutite järk-järgult edasi mööda peatrassi Väike-Maarja—Por- kuni—Moe—Kadrina—Hulja —Rakvere, juurde tulevad Tamsalu ja Tapa harud. Pum- pade vabasurvet kasutatakse reovee õhustamiseks, millega toimuks reoveel eel- või täien- dav puhastamine survetorusti-

kus. Koos Kunda teise ehi- tusjärjekorra puhastite heitvee- ga juhitakse kõik veed süvalasu- ga Soome lahte. Mitmete trassi- lõikude ehitamise vajadus on tekkinud niikuinii — Tapale kas kohalike puhastusseadmete (eesvool Valgejõkke!) või trassi ehitamine Rakvereni, Kadri- na—Hulja trassi ehitamine, trass Tamsalu puhastatud (%) heit- vete juhtimiseks Savalduma karstijärve asemel Valgejõkke. „Rohelise ringi“ teostamisel suureneks Rakvere puhastus- jaama hüdrauliline koormus küll 83%, kuid reostuskoormus vaid 20%.

MIDA ON VÕIMALIK TEISITI TEHA?

„Roheline ring“ kui suurpro- jekt teenib hulgaliselt vastuväi- teid, küsimusi ja lootustki, kuid väärrib kindlasti arutelu ja otsus- tamist kõige kõrgemal tasemel. Ja, miks ka mitte, projekti öko- loogilist ekspertii rahvusvaheli- sel tasandil. Väga kiidatav sõna peab ütleva tehnilis-majandus- lik arvestus.

Tööde autorid on Rakendus- Geofüüsika Instituudi Lääne- mere osakonna laborijuhataja Enno Kirt, „EKE Projekti“ peaspetsialist Enn Tõnisberg ja EPA dotsent Aleksander Maas- tik.

II. MIS MEIL ON TÄNA?

A. Virtsast ja silomahlast.

Lisaks heitveeprobleemide käsitlemisele andsid autorid oma hinnangu ka agrofirma kolme majandi sõnnikumajandusele. Arvutustulemusi kokku võttes võib nentida, et Väike-Maarja kolhoosi sõnnikumajanduse sei- sund on Eesti keskmisest halvem (erireostus $Re = 4,63 \text{ ie/lü}$). Triigis on olukord keskmise läh- hedal (3,88), Vao veidi parem (2,71). Väljaheidete summaar- sest reostuskoormusest — 144 220 ie agrofirma kolme ma- jandi peale kokku valgub virt- sa näol laiali 27%, so. 38 830 ie (1 ie = 54 g BHT₅). Hoidlad peaksid mahutama 7 kuu sõnni- ku, olemasolevad ja ka tu- sega. Sobivaks eeskujuks paku- vad autorid 200 lehmaga lauda- le (2000 t, 6 kuu maht, täide- takse pumbaga YTH-10) „Eesti Maaparandusprojekti“ projekti nr. 500 ja Järva-Jaani lähed- al oleva Tanne suurfarmi sõn- nikuhoidlat (sõnnik lükatakse laudast hoidlasse buldooseriga, ka lükkeala on katuse all). Sea-

lautade tarvis sobiks mõõtu võtta Alliku sovhoosi Viisu sigalast. „Eesti Maaparandusprojekti“ töös „Pirita jõe sanitaarkaitse- abinõude põhiskeem“ on katu- sega veisesõnnikuhoidlate (maht 6 kuud) erimaksumuseks antud 360 rbl/lü ja sealägaasseini- del 446 rbl/lü. Kui hindamis- aluseks võtta ülalnimetatud pro- jekt nr. 500, mille järgi tugev- datud hüdroisolatsiooniga hoi- da 200 lehma 6 kuu sõnnikule maksab 23 400 rubla, saab eri- maksumuseks 117 rbl/lü. Sõn-

nikuhoidlate korrastamise mak- sumus võib seega kõikuda järg- mistes piirides:

Väike-Maarja 4,86 — 14,96 milj. rbl.
Vao 3,2 — 9,84 milj. rbl.
Triigi 1,23 — 3,79 milj. rbl.
(ilma suurfarmiga)
kokku 9,29 — 28,59 milj. rbl.

Silohoidlate osas peaksid kõik vastama märgsilohoidla nõuetele — olemasolevad veekindlad ja mahl kogutakse veekindlatesse mahu- titesse. Maasist hoidlate puh- hul võib piisata vooderduse korrastamisest ja puuduvate mahlamahutite ehitamisest. Maapealsed hoidlad on vaja ümbritseda pinnasevõlliga, hoi- dlate otstes ehitada mahla väl- javalgumist tõkestavad rambid ning mahla jaoks teha kogumis- mahutid. Samamoodi on soovit- tav ehitada ka uued silohoi- dlad — põhjavesi on paremini kaitstud, kui hoidlaid maasse ei kaevata. Orienteeruvad kor- rastuskulud firma kolme majan- di peale on 273 000 rbl., kui võtta rekonstrueerimismahuks tagasihoidlikult pool olemasole- vatest hoidlatest.

Välismaal (Rootsis, SLVs jm.) tehtud uuringute tulemu- sena ei ole leitud paremat viisi silomahla reostuse kõrvaldami- seks kui lootamine põllumajan- dusmaale — rohumaa 25 m³/ha ja kesale 50 m³/ha. Silomahl on väga hapu (pH 4 ringis), seetõttu on otstarbe- kas seda leotada segatuna virt- saga vahekorras 1:1. Kui loota- takse kuival ajal, on soovitat- seda segu lahjendada veega.

B. Ehitiste poole pealt.

„Rohelise ringi“ arutus va- bariigi tasandil puudub. Tagasi

• OTSI LOODUSES LIITLAST •

tõrjutud või edasi lükatud on vastavasisulise artikli avalda- mine vabariiklikus ajakirjandu- ses.

„Rohelisest ringist“ sõltuvalt on lahtine ka küsimus, millises mahus tuleks projekteerida „Ro- helist kolmnurka“.

Sel aastal on Väike-Maarja kolhoosi plaanis:

— lõpetada vihmavee kana- lisatsiooni ehitus,

— alustada alevi uue üle- pumpla ehitust,

— alustada alevi uue surve- trassi projekteerimist,

— alanud on lihatööstuse lokaalpuhasti projekteerimine „Rohelise kolmnurga“ järgi.

Puudub veel alevi uue kana- lisatsiooni peakollektori projekt. Niisuguses olukorras (ja ka ilma selleta) pole mõeldav Eba- vere farmi II ehitusjärjekorra väljaehitamine, ei täna ega ka tulevikus. Sama vastuvõetamatu on uute kanalate paigutamine Kaarma tootmistsooni.

Tegelda tuleb ainult (mitte paralleelselt) tootmisobjektide ümberehitamisega (katusega sõnnikuhoidlad, silohoidlad jm.) ja elamute elamiskõlblikuks muutmiseks.

Pandivere veekaitseala nõu- kogu tegeleb praegu veekaitse- ala majandusliku tsoneerimisega, so. küsimusega, kus, kui palju ja mida võib toota. Olen veen- dunud, et agrofirma piirkond peab üle minema mahepõllun- dusele. Vastavasisulise nõus- oleku esitas Väike-Maarja kol- hoos juba 1989. aasta veebruaris. Kõrgemalt poolt pole kui- dagi reageeritud. Olemasolevate

hindade küsimus on veel lahend- damata, rääkimata siis uutest hindadest, millele ei käivitu üleminek mahepõllundusele.

Kes, millest ja millal hakkab ehitama „Rohelist ringi“ või „Rohelist kolmnurka“?

Ehitama peaks eriehitusorga- nisatsioon, kellel on vastavad ehitusmehhanismid ja seadmed ning kellele eraldatakse ehi- tusematerjalid. Kemplemine tel- lija ja ehitaja vahel vajalike seadmete ja materjalide üle- andmise üle on mõttetu. Nii- sugune ehitusorganisatsioon Eestis muidugi puudub. Loodus- kaitse tegevus Eestis on suu- natud maksude sissenõudmisele. Nende laekumisel justkui haka- takse parandama veemajanduse olukorda.

Kes selle üleüldise saaste- maksustamise tegelik ohver on ja kes sellest võidab? Maksab tar- bija, võidab paisuv, makse koguv ja kontrolliv aparaat, kaotab loodus. Kui ettevõtte on juba maksualuseks saanud, kas siis maksusaajal ongi enam kiiret kedagi maksust vabastada, eriti kui see nõuab pingutusi — tu- leb leida ja rakendada puhastite projekteerija ja ehitaja ning kindlustada nad seadmete ja ma- terjalidega.

Moodustatav looduskaitse- fond kavatsetakse allutada kesk- konnakaitseministrile ja koha- peal looduskaitsetalitusele. Mil- line osa jääb kohalikule oma- valitsusele?

Väike-Maarja kolhoosi keskkonnakaitse insener MARE NIRGI

ESIMENE VASIKAS...

Läinud aasta 16. detsembril võisteldi sõiduautode lumeraja- sõidus Väike-Maarja lähedal endises Müüriku karjääris, mis paarkümmend viimast aastat täi- tis prügimäe ülesandeid. Üritus kandis nimetust „Jõulusõit“.

Ei saa ütlemata jätta, et roh- kem kui aasta enne seda pidulik- ku momenti, millest seni ja ka edaspidi juttu, käis Müürikul tõeline „põrgusõit“ hoopis ras- kemate masinate osavõtul. Platsi toodi maaparandusbuldooserid,

kallurid ja ekskavaatorid.

Kui me ühel päeval enne al- gust seisime karjääri kaldal Väike-Maarja kolhoosi esimehe Boris Gavronskiga ja meie ees karjääri põhjas laiutas mitme hektari suurune korrapäratu prügimägi, siis oli küll hirm nahas, et äkki annabki nõus- oleku tööde alustamiseks, ees- märgiga muuta see paik inim- sõbralikuks kultuurmaastikuks ja projektikohase kardiraja väl- jaehitamiseks koos sinna juurde

kuuluvate väiksemate hoonete ja rajatistega.

/---/ Ehkki kompleks on sed- davõrd valmis, et soodsate ilma- dega on võimalik korraldada talimotospordi üritusi ja mõel- da suusaradadele, on tehtud küll rohkem kui pool tööde mahust, aga vähem kui pool ül- distest kulutustest. Õigemini hakkab viimaseid alles tulema. Alanud aastal on vaja loutada umbes 1600 m³ killustikku, veidi vähem mustkatet.

Olgu kuidas on, aga esimene võistlus peaks teadvustama ko- halikele ja ümbruskonna elani- kele, et Väike-Maarja kolhoosi

spordi- ja puhkebaasi Vainu talu kõrval pole enam mahajäetud, ajuti tossavat ja haisvat prügi- mäe. Loodan, et neid ridu loevad ka need, kes veel mullu püüdsid sokutada oma mittevajaliku paberikottides käsikärude või isiklike autodega otse minu juuresolekul nüüdsest juba mo- tokompleksi maa-alale. Kes mi- nu teejuhatamise peale uuele prügimäele Vao küla tee kanti solvus, kes mitte... Raske on loobuda paarikümneaastasest harjumusest.

/---/ Motokrossirada ei saa praegu kasutada treeninguteks, see avatakse ainult võistlusteks.

Lume- või jäärajal on har- rastusjuhtidel tulevikus võimalus harjutada, aegadest teatame hiljem. Raja kasutamine on ta- suline, st. üks rubla tund. Auto peab olema tehniliselt korras, naelkummidega sõita ei tohi. Võib õpetada ka alaealisi juhul, kui nõutava juhistaaziga lapse- vanem viibib ise autos. Lume- saanidega rajal ei sõideta.

Väike-Maarja kolhoosi motosporidi metoodik JÜRI BLAUERT

(Lühendatult 11. jaanuari 1990. a. „VIRU SÕNAST“)

SÕPRUSVALD SOOMES

Hausjärvi on tööstuslikult arenenud majanduspiirkond Häme lääni lõunaosas, Salpausselkä kaunitel mäeseljandikel. Vallas on üle 200 erineva ettevõtte. Töökohti on 2500 inimesele, neist tööstuses 900. Märkimist väärivad metalli-, tekstiili- ja plastmassitööstus. Põllumajanduses ollakse spetsialiseerunud taimekasvatusele, talu põllumaa keskmine suurus

(25,ha) on Lõuna-Soomes suuremaid. Hausjärvi ajalugu hakatakse arvama aastast 1661. Naabriteks on Hyvinkää ja Riihimäki linnad ning Janakkala, Lammi, Kärkölä ja Mäntsälä vallad.

(Hausjärvi. Taskutietoa. Luonnonkaunis Hausjärvi.)

23.—28. novembrini 1989. a. viibis Soome Vabariigi Rakvere rajooni delegatsioon — Rakvere Rajooni RSN Täitevkomitee aseesimees Jaan Kulver, rajooni kultuuri- osakonna juhataja Väike Sein, Eesti Vabatahtliku Raamatuhüingu Rakvere osakonna vastutav sekretär, ühtlasi meie tõlk Reet Tomband, Kadrina Küla RSN Täitevkomitee esimees Anne Vahesalu, Kadrina EPT juhataja asetäitja Jüri Sikut ja allakirjutanu. Meie sõidu eesmärk oli luua sõprusidemed Soome Vabariigi Häme lääni Hausjärvi, Janakkala ja Lope valdadega.

Kuna Hausjärvi vald osutus meie külanõukoguga nii pindalalt kui rahvastiku arvult peaaegu sarnaseks, siis oligi tulemuseks meievahelise sõpruslepingu sõlmimine.

Hausjärvi valla pindala on 360 km², sellest on veekogude all 7 km². Elanikke on 7500.

Hausjärvi vald koosneb kolmest piirkonnast, mille keskusteks on väljarendatud suuremad külad —

Oitti (2050 el.), Ryttylä (1120 el.) ja Hikiä (812 el.).

Hausjärvi vallahoone asub Oittis. Oittis on peale vallavalitsuse kaks kooli, apteek, pank, raamatukogu, kaubanduskeskus, paberivabrik, postikeskus, lasteaiad, tervisekeskus ja muid vajalikke asutusi.

Valla arengu põhisuuna töötab välja riik, aga otsustab valla volikogu, arvestades rahva vajadusi ja soove. Põhieesmärk on luua valla elanikele võimalused hariduse saamiseks ja tervishoiuks, kindlustunne hõlmas suhteid ja inimsõbralik ümbuskond.

Valla elanike põhiosa on hõivatud põllumajandusega, aga ka tööstuse ja teenindusega.

Ettevõtetest, mis omavad vallas suuremat tähtsust, võib nimetada tehast „LECA“, kus toodetakse ehitusplokke, „UREPOL OY“ — valmistatakse suuri ehituspaneele, mida eksporditakse ka N. Liitu, kudumistöökoda, tekstiilivabrik, valumetalitöökoda, töökaitse- ja liikluskäitise valmivabrik, plastmas-

sitetas, klaasitahas ja selle juurde kuuluv imekaunis muuseum.

Ringsõidul vallas jäid meelde soomlaste kaunid maakodud ja nende hooldatud ümbrused, igal pool sõbralik ja soe vastuvõtt.

Koostasime Hausjärvi vallaga sõprus- ja koostöölepingu, millele mõlemad pooled ka alla kirjutasid. On soov, et meie suhted areneksid ja et meil oleks võimalus nende valla töökogemusi koguda. Leppisime kokku, et käesoleva aasta kevadel külastab nende valla delegatsioon meid, siis arutame probleeme edasi.

Sõprusvalla sai endale ka Kadrina külanõukogu. Nemed sõlmisid koostöö- ja sõpruslepingu Janakkala vallaga.

Väike-Maarja külanõukogu esimees ELLEN LOSSI

ÕNNE JA TERVIST!

80 Helmi Lõomets	Väike-Maarja kolhoosi pensionär	23. jaanuar
75 Oskar Vilberg	Triigi kolhoosi pensionär	8. jaanuar
Ida Külmallik	Väike-Maarja kolhoosi pensionär	20. jaanuar
Arnold Lepp	Väike-Maarja kolhoosi valvur	28. jaanuar
70 Leida Argos	Simuna kolhoosi pensionär	12. jaanuar
Friedrich Kalme	Väike-Maarja kolhoosi pensionär	17. jaanuar
Raulich Rootar	Vao kolhoosi pensionär	21. jaanuar
Hilda Lumiste	Väike-Maarja kolhoosi pensionär	23. jaanuar
65 Salme Kuhlbach	Väike-Maarja kolhoosi pensionär	21. jaanuar
60 Raimond Sikov	Simuna kolhoosi lukksepp	12. jaanuar
Ervin Sannamees	Väike-Maarja kolhoosi esimehe asetäitja tööstusliku tootmise alal	29. jaanuar
55 Radion Meisner	Väike-Maarja kolhoosi autojuht	1. jaanuar
Leonore Pitka	Väike-Maarja kolhoosi noorkarjatalitaja	11. jaanuar
Georg Amur	Väike-Maarja kolhoosi põllutöölaine	24. jaanuar
Gelmi Kurg	Triigi kolhoosi lüpsja	26. jaanuar
Aleksander Linus	Väike-Maarja kolhoosi farmimehaanik	30. jaanuar
Lonni Leiten	Triigi kolhoosi lüpsja	31. jaanuar
50 Viive Kobrusepa	Väike-Maarja kolhoosi asenduslinnupalitaja	13. jaanuar
Algi Laumets	Väike-Maarja kolhoosi juustutsehhi meister	14. jaanuar
Jüri Blauert	Väike-Maarja kolhoosi motosporti metoodik	28. jaanuar
85 Erich Ploom	Väike-Maarja kolhoosi pensionär	27. veebruar
80 Ida Aksel	Väike-Maarja kolhoosi pensionär	28. veebruar
75 Arnold Pon	Triigi kolhoosi pensionär	11. veebruar
Aleksander Rohtmets	Väike-Maarja kolhoosi pensionär	13. veebruar
Johannes Öunapuu	Väike-Maarja kolhoosi linnukasvatuse abitöölaine	17. veebruar
60 Evald Altmäe	Simuna kolhoosi traktorist	1. veebruar
Agnes Hansar	Väike-Maarja kolhoosi põllutöölaine	3. veebruar
Olavi Tuvikene	Vao kolhoosi põllutöölaine	11. veebruar
Hilda Kaare	Triigi kolhoosi pensionär	13. veebruar
55 Luule Preem	Simuna kolhoosi dispetšer	5. veebruar
Koidula Lutsar	Väike-Maarja kolhoosi lüpsja	8. veebruar
Kalev Masso	Väike-Maarja kolhoosi lukksepp	10. veebruar
Endel Kuntour	Triigi kolhoosi metsatöölaine	15. veebruar
Asta Kuusmaa	Vao kolhoosi lüpsja	25. veebruar
Helle Kenkmaa	Väike-Maarja kolhoosi põllutöölaine	28. veebruar
50 Aino Kalamäe	Simuna kolhoosi seatalitaja	24. veebruar

ASUTATI RAKVERE TEATRI FOND

Väike-Maarja kolhoosi juhatus ja volinike koosolekul moodunud aasta 18. detsembril võeti vastu otsus Rakvere Teatri fondi asutamise kohta.

Asutajad kinnitasid fondi nõukogu, kes juhivad edaspidi fondi tegevust. Rakvere Teatri fondi põhikirja projekti töötasid välja tollane kommertsdirektor Ants Leemets, pearaamatupidaja Tiit Reinstein, muuseumi juhataja Ellu Moisa, arhitekt Jutta Haasma ja kultuurimaja juhataja Vallo Taar. Selle kinni-

tamise järel saab põhikiri edasise tegevuse aluseks.

Esimese sissemakse tegi Väike-Maarja kolhoos 50 000 rubla suuruses summas.

Kuni fondi arveldusarve avamiseni kanda toetajatel oma sihtannetused Pandivere agrofirma arvele nr. 565 201 Agrotööstuspanga Rakvere osakonnas.

Fondi nõukogu liige JUTA HAASMA

ENSV RAKVERE RAJOONI VÄIKE-MAARJA KÜLANÕUKOGU JA SOOME VABARIIGI HÄME LÄÄNI HAUSJÄRVI VALLA SÕPRUS- JA KOOSTÖÖLEPING

Parandamaks kahe maa elanike vastastikust üksteisemõistmist ning andmaks oma panuse rahu ja pingelõdvenduse nimel, sõlmivad Rakvere rajooni Väike-Maarja külanõukogu ja Häme lääni Hausjärvi vald sõprus- ja koostöölepingu.

Lepingu kohaselt taotleavad mõlemad pooled vastastikust vahetust ja koostööd nii ühiskonna kui majanduselu valdkonnas, esmajärjekorras noorsoo, kultuuri, rahvahariduse, ökonoomika, turismi, sotsiaal- ja tervishoiu, looduskaitse, teaduse, ehituse ja maakorralduse alal.

Mõlemad pooled taotleavad ja koordineerivad selle lepingu kohaselt oma piirkonna organisatsioonide, firmade ja üksikisikute otse- seid kontakte, viimaks ellu iseseisvaid tööplaanid.

Mõlemapoolne vahetus ja koostöö, mida teostatakse ENSV Rakvere rajooni Väike-Maarja külanõukogu ja Soome Vabariigi Häme lääni Hausjärvi valla vahel määratletakse täpsemalt eriplaanis, mis koostatakse ja kirjutatakse alla uuesti kahe aasta möödudes.

Võttes arvesse mõlema poole ettepanekuid, võidakse leida ka lepingus mainimata koostöövõimalusi.

Lepingu tekst soome ja eesti keeles on ühesugune.

HAUSJÄRVIL, 24. 11. 1989. a.

Häme lääni Hausjärvi valla poolt
vallavalitsuse esimees
ERKKI TORTTILA,
vallavanem
VEIKKO LEHIKONEN

Rakvere rajooni Väike-Maarja
külanõukogu poolt
külanõukogu esimees
ELLEN LOSSI

Toimetaja: Väike-Maarja, Sade 1
Toimetaja: Ene Kesler, tel. 61 554
Fotograaf: Rannel Rikker

„Pandivere Teataja” on toimetatud ja kujundatud ENSV Toiduainetetööstuse KTB reklaami- ja kujundusosakonnas, 200 102 Tallinn, Mere pst. 6

Teabeleht ilmub 1 kord kuus. Tell 805 Tiraaž 2000
eks. Maht 1 trükipoogen. Trükikoda „Oktoober”.